

Risale-i Nur: Nübüvvetin İspatı

Nübüvvetin akıl yoluyla varlığının ortaya konması (ispatı), sırf nassla (Kur'an ayetleri, Hz. Peygamberin sünneti) bilinen Sem'iyat konuları, ahiret halleri gibi hususların kavranması bakımından önemli bir yere sahiptir. Kaldı ki, bilgi kaynağı olarak akıl her şeyi bulamaz. Dinin yapılması ve kaçınılması gerekli hususları akılla tespit edilemez. İnsan akılla Allah'ın varlığını bulabilir. Fakat, hangi işin (salih amel) Allah'ın hoşnutluğunu kazandıracağını; hangi hareketin Allah'ın öfke ve gadabına sebep teşkil edeceğini soyut bir akılla bulmak mümkün değildir. Bu konularda aklına güvendiğini söyleyen, kesin olmayan (zannî bilgi) şeyle hareket etmiş olur. Hâlbuki din, kesin bilgilere dayanır. Kesin bilginin kaynağı da başta vahiy ve onu bize ulaştıran nübüvvet kurumudur. Neticede, Allah ile kul arasındaki iletişimi temin edecek olan kurumun, tutarlı temellere oturması gerekir. Aksi halde, her şeyi kendi gücü ile bilmeye kalkışan beşerin "sönük akıl feneri", insanları kısa sürede karanlık vadilere sürükleyebilir.

Düşünce tarihinde Brahmanların, "insan aklının doğruyu ve yanlış peygamberlere muhtaç olmadan bulabileceği"¹ şeklinde ortaya attıkları iddia günümüzde değişik isimler altında insanların zihninde varlığını sürdürmektedir. Bu sebeple, ehl-i sünnet âlimlerinin çoğunluğu, "Allah'ın peygamber göndermesi mümkündür, akıl bunu kabul eder" demiş, bunun delili olarak da, "Yüce Allah'tan kullarına emir ve yasakların açıklaması, akılların idrâk edemeyeceği dünya ve ahiret saâdetine dair hususları onlara bildirmesi muhal değildir, hatta bu hikmettir" tezini ortaya atmışlardır.²

Bu teze göre, insan şeriatın ahlâk, ibâdet, muâmelâtla ilgili konularını akılla tespit edemez. Şariatların bu tarafı, Allah tarafından kendisine vahiyle peygamberlik vazifesi verilmiş; böyle bir vazifeye layık görüldükleri mucize ile desteklenmiş kimselerin Allah'tan aldıkları bilgilerle bulunabilir.

a- Peygamberliğin Tasdiki Olarak Mucize: Peygamberlik kurumunun ispat edilmesindeki en büyük aklî ve hissî (duyu organlarıyla fark edilen) delil mucize realitesidir. Mucize bütün dinlerce kabul edilen bir olaydır.

Evrendeki olaylar bir takım kanun ve sebepler perdesi önünde cereyan etmektedir. Fen bilimlerinin tespitlerine göre rüzgâr, soğuk ve sıcak havanın yer değişimiyle meydana gelir. Yeryüzündeki suların güneş ışınları ile buharlaşıp, yükselerek atmosferdeki soğuk hava kütesine çarpması yağmur, dolu ve kar oluşturur. Bitkiler toprağın bağrında su ve ısının tohumları kuşatması ile yeşermektedir. Boşluğa bırakılan cisim düşer. Ateşin ayrılmaz özelliği yakmasıdır. Bazı canlılar suda yaşarken bir kısmı da boğulup, ölür. Isınan hava genleşir...

İçinde bulunduğumuz dünya, tabiat ve kainatta bunlar gibi yüzlerce kanun sayılabilir. "Bütün bu kanunların, "koyucusu" ve yaratıcısı Allah'tır. Evrendeki kanunlar mutlak değildir. Bu kanunlar onları yaratan Zatı sınırlamaz. Aksine O'nun irâdesine tâbidir. Çünkü kanunlar O'nun uygulamalarıdır. Kanun olan yerde irâde de vardır. Değişmez olan kanuniyet değil, irâdedir."³ İrâde sahibi kanunları kendi maksatlarına göre değiştirebilir, başka türlü bir uygulamayı başlatabilir.

Asrımız felsefesi de, “tabiattaki kanunların değışmez olmadıklarını” yani, “değışebilirlik özelliğini” kabul eder.⁴

Mucize, âciz bırakan anlamındadır. Terim olarak mucize, “Peygamberlik iddiasında bulunan kişinin elinde, davasını doğrulamak üzere, inkarcıların benzerini getirmekten aciz kalacakları şekilde, âdetin hilâfına (tabiattaki kanunların zıddına) zuhur eden hârikulâde işlerdir.”⁵ Peygamberin davasını dolaylı olarak ispat eden kerametler ile mucize arasındaki fark, kerametın, “ümmetin salih kullarına ihsan edilmesi” ve peygamberlik iddiası olmaksızın meydana gelen fevkalâde olaylar olmasıdır.

Tabiat kanunlarının (Allah’ın sünneti/âdeti) geçerliliğini kısa bir süre durduran mucize, mâhiyeti gereğı müspet ilimler ile izah edilemez bir nitelik taşır.⁶ Mucizevî hadiseler akıl ve tabiata hâkim olan kanunlar ile açıklanmış olsaydı, mucize olmaktan çıkar; tabîleşir, fevkalâde olma özelliğini kaybederdi. Mucize’nin bu sebepten “determinizmle uyuşmadığını” söylemek gerekir. İslâm inancına göre Allah, her an, her türlü hadiseye serbest iradesiyle müdâhale eder.⁷ Kur’an kâinattaki kanunların Allah’tan bağımsız hareket etmediklerini vurgular. Bunun sebebi, insanlığın, tabiatta var olan nedenselliğe olan güvenini sarsmak değildir. Çünkü insanın dünya hayatını sürdürebilmesi için, güvenini kazanmış bir nedenselliğe de ihtiyacı vardır. Allah’ın her işi kendi iradesine göre yarattığını anlatan ayetlerin gayesi, “hikmet sahibi bir müdebbiri göstermesi gereken nedenselliğin” Allah’ın varlık ve kudreti önünde bir perde olarak algılanması, O’nu örter duruma gelebilmesidir.”⁸

Mucizenin “âdetlerin zıddına bir durum” olması, Allah’la insanlar arasındaki haberleşmenin kilit noktasını teşkil eden, nübüvvetle ilgili kesin bir bilgi oluşturmak içindir. Klâsik kelâm eserleri bu sebeple nübüvvetin ispatı için, ilk olarak kullanılan mucize delilini anlatır. Çünkü mucize, nübüvvet iddiasıyla ortaya çıkan kimseyle, yalancı kişiyi ayırt edici en açık bir kriterdir. O, aslında, Allah’ın filidir. Meydana geldiği sırada nebinin dışındakileri acze düşürücü özelliğinden dolayı bu ismi almıştır. İnsanlar hiç bir hile ile mucizenin benzerini meydana getiremezler.”⁹

Mucize, diğer insanlardan farkı olmayan birinin elinde ortaya çıkar. Peygamberliğin delili olması da burada görülür. Sair insanlar gibi yaşayan bu kişinin, âdetlerin üstünde bir hadiseye sahip olması, mucizenin, onun kudretinin eseri olmadığını gösterir. Başkasının işi (Allah’ın eseri) olan bu halin, kendi işi olmadığı gibi, diğer insanların işi olması da mümkün değildir. Mucizeyi yaratan Allah’tır. Mucize meydana geliş şekliyle insanların işine benzemediği gibi Allah da mahlukatına benzemez. Çünkü Allah, eksik sıfatlardan münezzehtir. Mucize, Allah’ı ve onun gönderdiği elçisini, risalet kurumunu ve göndericisini ispat eder. Bu hali ile risalete ve mucizeye iman etmek, Allah’a imana bağlı olarak meydana gelir.¹⁰

Gönderilen hiç bir peygamber mucizesiz değildir. Nebî, davasının gerçekliğine bu ayetle (mucize) işaret eder. Mucizenin bilinen, yaşanan, normal şeylerin zıddına bir durum olarak görünmesi, o kişinin peygamberliğinin apaçık ve kesin bir bilgi sağlayacak şekilde ortaya çıkması içindir. Her nebî, “Şayet ben Allah’a iftira ediyorsam, siz de bunların benzerini yapın” demiş, kendisinin yalancı olduğunu iddia edenlere kendisinin gösterdiği gibi bir mucize getirmeleri konusunda meydan okumuştur (tahaddi). Fakat hiçbir kimse böyle bir işe muvaffak olamamıştır. Çünkü Peygamberlerin destekçisi ve şahidi Allah’tır.

Mucize bir topluma gelen iki kişinin, sultanın elçisi olduğunu iddia etmeleri gibidir. Bu kişilerden birinin isteğı ile Sultan, o milletin huzurunda, o güne kadar süregelen uygulamasını değıştirir. Elçinin isteğı ile sürekli olan bir uygulamayı (âdet) değıştirmesi, oradakilere onun elçiliğı hakkında kesin bir bilgi kazandırmak içindir. İşte mucize de Allah’ın, toplumda ve tabiatta sürekli olan sünnetini (âdetullah, tabiat kanunları) nübüvvet iddia edeni tasdik etmeye yönelik olarak değıştirmesidir.¹¹

Yalancı peygamberin elinde mucize görülemez. Çünkü, yalancı peygamber Allah’a karşı en büyük iftira ve cinâyete cür’et eden kimsedir. Peygamberlerde olduğu gibi Allah’ın ona mucize vermesi düşünülemez; bu insan aklına ve Allah’ın hikmetine aykırıdır. “Eğer bazı lâflar uydurup da bize iftira etseydi, onun sağ elini (kuvvetini) söküp alırdık.” (Hakka, 69/44, 46) âyeti, yalancı nebinin mucize türünden bir olaya mazhar kılınmayacağını gösterir. Yalancı birinin elinde mucizeler ortaya çıkmak suretiyle Allah’ın ona yardım etmesi aklen imkânsızdır. Çünkü Allah, kendisine en ciddî konulardan olan risalet ve nübüvvet gibi bir hususta yalan ve iftirada bulunan birisini, mucize ile temize çıkarmaz! Kullar böyle bir şey ile fitneye düşer. Din ve dünya işlerinde doğru ve yanlış karışır. Bu, Allah’ın insanları, kendi prensiplerine zıt giden bir kimseye uymaya teşvik etmek anlamına gelir ki, böyle bir çelişki Allah hakkında imkânsızdır. Allah doğru

kişiyi terk edip yalnız bırakmayacağı gibi, yalancıya da yardım etmez.¹²

Her nebi, içinde bulunduğu şartlara uygun mucizelerle donatılmıştır. Sihrin yaygın olduğu Mısır'da, Musa peygamber'e onların sanatıyla ilgili bir mucize ihsan edilmiştir. Musa'nın (a.s.) sihirbazların sihrini yutan asası, denizin yarılması gibi mucizeler Kur'an'da anlatılmaktadır. İsa Peygamber devrinde tıp ilmi rağbette idi. İsa'nın (a.s.) babasız dünyaya gelmesi, beşikte konuşması, ölülerini diriltmesi, alaca hastalığına yakalanmış ve dilsiz kimselerin onun dokunması ve dua etmesi ile iyileşmeleri, kuş şekli verilen bir çamur parçasının içine üflemeyle kuş olup uçuşması da onun mucizelerinden bazılarıdır.¹³

Hz. Peygamberin gönderildiği bölgede, Araplar güzel konuşma sanatına düşküncüydü. Söz en tesirli bir silâhtı. İnsanlar bir söz ve şiirin tesiriyle savaş ya barışa karar verirdi. Araplar, tarihi, örf ve âdetleri, insanlar arasındaki hadiseleri şiirle muhafaza etmekte idi. Kur'an onların bildikleri nazım ve şiirin çok yücesinde bir üslûpla geldi. Ne şiir, ne de nesir onun özelliklerini sınırlayabilirdi. Bu sebeptendir ki, Arapların en belîğ söz ustaları, Kur'an karşısında secdeye kapanmak zorunda kaldı; Kâbe'nin duvarındaki altınla yazılmış eserleri kendi elleriyle indirmişlerdi.¹⁴ Bununla birlikte, Hz. Muhammed son nebi olması sebebiyle, geçmiş nebilerin gösterdikleri bütün mucize türlerinden birer mucize gösterdi. Ayrıca onun mucizelerinin bir diğer özelliği de, her türlü mahlûkla ilgili ayrı bir delile mazhar kılınmış olmasıydı. Ay ve güneşle ilgili mucizesi olduğu gibi, yerdeki taş, yanımızdaki ağaç ve bardağımızdaki suyla ilgili olarak da mucizeler göstermişti.¹⁵

b- Toplumsal Adalet ve Fitrat: Peygamberlik kurumunu ispat delillerden birisi de insanoğlunun yaratılış itibarı ile medenî olmasıdır. İnsan mutlaka, bir cemiyet içinde yaşama arzu ve ihtiyacındadır. İnsanın psikolojik ve sosyolojik yapısı; görünen ve görünmeyen duygusal tarafları onun cemiyete muhtaç olduğunu göstermektedir. İnsanın ihtiyaçları çok çeşitlidir. Yemek-içmek gibi, arkadaşlığa, evlenmeye, ticaret yapmaya da ihtiyacı vardır. Fiziki ihtiyaçlarının temininde, kendi çalışması yeterli değildir. Diğer insanların ürettikleri şeyler ile kendi ürettiği/kazandığını değiştirmekle hayatını sürdürebilir. Cemiyet hayatına katılan insanın karşılıklı ilişkilerinde her zaman hak ve adaleti sağlaması mümkün değildir. Kendi ihtiyaçları ve hislerinin galeyânı, onu sık sık zulüm, adaletsizlik, başkasının hakkını çiğneme gibi zâlimâne uygulamalara itebilmektedir. Hâlbûki insanın akıllı gibi fitratı da adâletten yanadır. Hukuk ve adâlet evrensel bir değerdir. İnsanlar arasındaki adâleti temin edecek, tecavüzleri önleyecek ulvî prensipleri getirenler de nebilerdir.¹⁶

Nübüvvet kurumu cemiyette uyulması gerekli doğru prensipleri getirmesi açısından gerekli olduğu gibi, insanların bu kaidelere uyabilecek kıvama getirilmesi (terbiye) noktasından da zaruridir. İnsan hayatını sürdürebilmek için çok farklı duygu ve kuvvellerle donatılmıştır. Akıl, öfke, şehvet, korku, sevgi, hırs, bencillik... bunlardan bir kaçıdır. İnsanın hem kendisine hem de başkalarına karşı, farklı duygular arasındaki dengeyi sağlamak, zulüm ve haksızlıktan korunmak için sahip olduğu akıl yeterli olmamaktadır. İnsan önce kendini düşünür. Böyle bir eksiklik, onu ifrat ve tefrite sürükler. Akıl cerbezeye sürüklenir. Nefis iffet ve hayasını kaybeder... Duyguların doğruluktan ayrılması ise, nefiste başlayan fesadı, diğer fertler ve cemiyete de bulaştırır. Topluluk hayatında huzur ve saadet yok olur. Nübüvvet kurumu, bütün akılların da yaratıcısı olan Allah'tan gelen prensipleri öğrettiği için, insanın iç ve dış hayatını; insanın başkalarıyla ilişkisini hakkaniyet ve adâlet dengesinin üzerinde tutar.¹⁷

c- Peygamberlik ve İnsanların Mazeretleri: İnsan ibâdete muhtaçtır. Çünkü insanda, bağlanma, fedakarlık, benimseme, kendini yüce bir hedefe adanma, varlığına bir anlam kazandırma gibi duygular vardır. Kendini kuşatan nimetlere ve sahibine teşekkür etme isteği, iyilik edene minnet duygusu, kendisini aşmak suretiyle bir ideâl uğrunda hareket etme motifi insanın "kulluk yapmayı" ruhunun derinliklerinde hissettiği gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. İnsan iki kutuplu bir yaratıktır: Beden ve ruh. Beden fiziki gıdalarla ayakta kaldığı gibi, ruhun ve aklın gıdası ve ihtiyaçları da ibadetlerdir. İbadeti bir çok sembolik anlamlar da taşıyan namaz, oruç, zekat gibi fiziki işlerden ibaret görmek yanlış olur. Allah'ı tanımak, O'na iman etmek bir ibadet olduğu gibi, O'nun sıfatlarını düşünmek, insanlar hakkında sahip olduğumuz düşünceler de (sevgi, merhamet, adalet, takdir vb.) ibadete girer. Namaz, zekat gibi maddi ibadetler dinin en önemli pratik yanını teşkil etmekle birlikte, söz, düşünce ve fiil gibi ayrı alanlarda da ibadet kavramı geçerlidir.

İnsanların ibadetle ilgili bilgileri ancak "nübüvvet"ten alabileceğini başta söylemiştik. Kur'an'da buna bir çok ayet işaret eder. Allah, akılları, bu hususta şüphe kalmayacak şekilde aydınlatmıştır. "Peygamberler, insanlar adalete sarılıp onunla ayakta dursunlar diye apaçık ayetlerle" gelmiştir. (Hadid, 57/25) Başka bir ayette de, "Peygamberler, insanların Allah'a karşı bahane göstermemesi için, cennetle müjdeleyen, cehennemle sakındıran kimseler olarak" gönderilmişlerdir. (Nisa, 4/165; Taha, 20/134) buyurulmaktadır.

Bunu âlimler, hüsün ve kubuh¹⁸ (Allah'ın iyi ve kötü olarak bildirdikleri) kelimeleriyle anlatmışlardır. İnsan çoğunlukla subjektif değerlerin merkezidir. Subjektiflik onu yanıltır. Halbuki dinin önerdiği hayat modeli subjektif değerler üzerine bina edilemez. Objektif değerlere ulaşmak ise Allah'ın bildirmesi ile ortaya çıkar. İnsanın belirli ölçülerde de olsa güzellik ve çirkinliği (dinen iyi ve kötü) fark etme melekesi vardır. Fakat bu hususta yanılmaz ölçüye ulaşmak insanın aklıyla ulaşacağı kadar basit değildir. Çünkü insan çok değişik tesirler altındadır. İçinde bulunduğu zaman, muhit, hadiseler gibi insanın düşünce melekesini yanıltan sebepler olabilmektedir. Nübüvvet kurumu bu açıdan da insana rehberlik yapmaktadır.

d- Uluhiyet Bilgisi ve Nübüvvet: İnsan aklı Allah'ın varlığını bulabilir. Fakat onun sıfatlarını keşfedemez. Allah'ın zatı hakkında bize bilgi veren şey, onun sahip olduğu mükemmel isim ve sıfatlarıdır. O'nun sıfatlarında, Uluhiyetinde, Rububiyetinde, fiillerinde ve kendisine yapılacak ibadette, vahdâniyet (teklik, birlik) sahibi olduğu ancak nübüvvetle bilinebilir. Ayrıca, Allah'ın mahlukata benzemediği, (muhalefetün lil havadis; tenzîhî sıfatlar) hiç bir şekilde yaratılmışların taşıdıkları sıfat ve haller ile nitelenemeyeceği de, ancak peygamberlerin getirdiği mesajla elde edilecek bilgi türlerindendir. Kısacası insan, varlığını bildiği Allah'ı doğru düşünmek ve O'na uygun ibâdet yapabilmek için, Uluhiyetle ilgili hak ve doğru bilgileri almaya da muhtaçtır. Bunları da nübüvvetten öğrenir.

Dipnotlar:

1. Gölçük, Şerafettin-Toprak, Süleyman, Kelâm, Konya 1991, s. 265.
2. Sâbûnî, el-Bidâyet-ü fi Usûli'd-Din, (Maturidiye Akaidi adıyla çvr: Bekir Topaloğlu) DİB Yay., Ankara t.y., s. 45; Baqillânî, Kitâbü't-Temhîdî'l Evâilî ve Telhîsü'd-Delâil, Thk: İmadü'd-Din Haydar, Lübnan 1414/1993, s. 130.
3. Sezen, Yümni, Tarihi Maddeciliğin Tahlil ve Tenkidi, İstanbul 1984, s. 60.
4. İzmirli, İsmail Hakkı, Cevabu's-Sedid, s. 37.
5. Cürcani, Kitâbü't-Ta'rifat, Beyrut 1983, s. 219.
6. Ebu Hanife, Fıkhu'l-Ekber, Ali el-Kari Şerhi, Trc: Yunus V. Yavuz, İstanbul 1979, s. 191; Taftazani, Sa'dü'd-din Mes'ud b. Ömer, (v. 797/1395) Şerhu'l-Akaid, (trc: Süleyman Uludağ) Dergah Yay., İstanbul 1982, s. 61.
7. Allah'ın dilediği takdirde mevcut düzen ve sebepler sistemini bozacağını anlatan ayetler için bkz: Furkan, 25/45-46; Kasas, 28/71-72; Şura, 42/33.
8. Özsoy, Ömer, Sünnetullah, Bir Kur'an İfadesinin Kavramlaşması, Fecr Yay., Ankara 1994, s. 78.
9. İbn Furek, Mücerredü Makalât-i Eş'arî, Thk: Daniel Gimaret, Beyrut 1987, s. 178, 179.
10. Halîmî, Ebû Abdullah Hüseyin b. Hasen, Kitabu'l-Minhac fi Şuabi'l-İman, thk ve nşr: Hilmi Muhammed Fude, Beyrut 1399/1979, I, s. 147.
11. Nursî, Bediüzzaman Said, Mektûbât, Yeni Asya Neşr., Germany 1994, 19. Mkb., s. 91; Halîmî, age. I, 259; Ali el-Kari, Fıkhu'l-Ekber Şerhi, s. 191-193.
12. Halîmî, age., I, 260.
13. Beyhaqî, Ebu Bekir Ahmed b. Hüseyin (h: 384-458) Delâilu'n-Nübüvve, Thk: Mu'tî Kal'acî, Lübnan 1408/1988, I, 8-10; Maverdi, Ebu'l Hasan Ali b. Muhammed, A'lamü'n-Nübüvve (v. h. 450) Thk: Muhammed Mu'tasim Billah, Beyrut 1407/1987, s. 97; Halîmî, age., I, 251-253.
14. Nursî, Bediüzzaman Said, Sözler, Yeni Asya Neşr., İstanbul 1998, 25. Söz, s. 332; İşârâtü'l İ'câz, (çvr: A. Mecid Nursi) Sözler Yay., İstanbul 1978, s. 138.
15. Nursî, Mektûbât, 19. Mkb. s. 92.
16. Halîmî, age., I, 147.
17. Nursî, İşârâtü'l İ'câz, s. 24, 25, 93.
18. Halîmî, age., I, 255, 256.